

O DESLINDE MUNICIPAL ENTRE OS CONCELLOS DO CORGO E LÁNCARA

García-Gabilán Sangil, Marco A.

Licenciado en Dereito. Funcionario da Administración Local con Habilitación de Carácter Nacional.

Secretario do Concello de O Corgo

Correo electrónico: garciagabilan@gmail.com

AGRADECEMENTOS

A meu pai, quen se atopa no derradeiro tramo do seu camiño, e xa non pode comprender esta historia. A miña nai a quen boto moito de menos.

RESUMO

Na década dos anos noventa do século pasado, o Concello de Lámara interpuxo un conflito de competencias diante da Dirección Xeral de Xustiza e Relacións coas Corporacións Locais, por mor dunha licenza urbanística concedida polo Corgo.

Este artigo pretende contar a historia do deslinde entrámbalas entidades locais desde as súas orixes ata o recoñecemento do límite municipal entre os fitos 1 (Carboeiro) ao 25 (monte San Marcos ou Cotón, xa en terras de Trasliste, Vilarello e Santalla do Alto) que tivo lugar entre 2013 e 2017.

PALABRAS CLAVE

Deslinde do termo municipal: operación realizada para definir a liña que define o ámbito territorial onde un concello exerce as competencias que lle atribúe a lei.

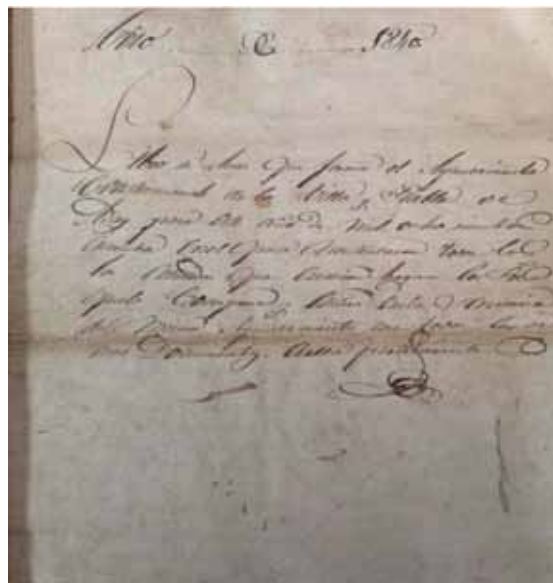
Fito, marco, mollón ou mouteira: pedra cravada no chan para sinalar os lindes dun terreo ou dun termo municipal.

Marcaxe: acción de fixar os marcos nun lugar concreto.

1. LIMIAR

O concello constitucional de O Corgo, tal como hoxe o coñecemos, constituíuse segundo a Circular da Xunta de Goberno provisoria da provincia de Lugo, do 9 de outubro de 1840¹, xa que o antecedente, creado polo Real Decreto do 23 de xuño de 1835,

denominado <<Puebla de Aday>>, tiña un termo municipal distinto ao actual². Con anterioridade a esta data, en concreto entre 1826 e 1829, o ilustrado afrancesado Sebastián Miñano Bedoya publicou o *Diccionario geográfico-estadístico de España y Portugal*, onde se inclúe a voz <<Puebla de Aday>>, como unha xurisdición de España, en Galicia, na provincia de Lugo, que abranguía freguesías do actual termo municipal, e algunhas dos contemporáneos municipios limítrofes de Lámara e Castroverde³.

Libro de actas do ano 1840 do concello constitucional da <<Villa y Puebla de Aday>>

¹BOLETÍN OFICIAL DA PROVINCIA DE LUGO, N° 88, de 18 de outubro de 1840, citado por José FARIÑA JAMARDO no seu libro "Os concellos galegos".

²Ao entón concello de Pobra de San Xiao pertencíanlle, entre outras, as parroquias seguintes: Castrillón, Cerceda, Lapio, Maceda, Abagán, Camposo, Cela e Escoureda; e ao de Lugo, as parroquias de Segovia e Vilachá (*ibid.*, nota anterior)

³MIÑANO Y BEDOYA, Sebastián. Diccionario geográfico-estadístico de España y Portugal publicado entre 1826 e 1829, con once volumes. As freguesías que conformaban a Xurisdicción da <<Puebla de Aday>> eran: Santiago de Aday, Sta. Catarina de Anseán, San Paio de Arcos, San Fiz de Bergazo, Sta. Mariña de Cabreiros, San Xulián de Campelo, San Salvador de Castrillón, San Pedro de Cellán, Santo André de Chamoso, San Cristovo de Chamoso, San Xoán do Corgo, Santiago de Espasante, Santo Estevo de Farnadeiros, San Martiño de Folgosa, Santo Estevo de Folgosa, Sta. María de Franqueán, Santiago de Laxosa, San Cosme de Manán de abaixo, Santa María de Marei, Santiago de Miranda, Santa María de Moreira, Santo Estevo de Pademe, Santa María de Piñeiro, Sta. María de Queizán, Santalla de Quinte, Sta. María Magdalena de Sabarei, Santo Tomé de Souto de Torres e San Salvador de Soutomerille.

O alcalde constitucional segundo, Antonio Bande, nolo conta así, cando o 2 de outono de 1876 recoñece o selo da alcaldía diante do partido xudicial de Lugo: <<Llevando desde antiguo este distrito el nombre de jurisdicción de Aday, por la segregación de algunos pueblos, y la unión de otros a su término municipal, se le ha dado el nombre de Alcaldía del Corgo, por cuanto la parroquia de San Juan del Corgo, de que toma el nombre, se halla en el centro de su término. Es el único sello de Alcaldía que hace veinte y ocho años, poco más o menos, se viene usando>>⁴.

Non obstante, non se conservan no arquivo municipal de O Corgo, actas dos órganos de goberno da <<Villa y Puebla de Aday>> anteriores a 1840; o libro de actas máis antigo comprende as sesións celebradas entre 1840 e 1856, ambos inclusive, correspondendo as daquel ano a este concello⁵, e as restantes ao de O Corgo, en concreto, desde a acta da sesión do 7 de febreiro de 1841 en adiante.

Nas primeiras actas das sesións destas dúas entidades locais —<<Puebla de Aday>> e Corgo—, non atopamos ningún acordo relativo á liña divisoria do distrito destes municipios cos seus limítrofes. Tampouco consta nos ficheiros do arquivo municipal ningún expediente relativo a este asunto, agás o deslinde e marcaxe que tivo lugar entre 1889 e 1890 co Concello de Láncara.

A orixe deste deslinde débese ao gobernador civil da Provincia de Lugo, César Ordax-Avecilla quen, o 1 de outono de 1889, ditou a Circular nº 179, onde lembraba aos alcaldes —con apercibimento de multa de 25 pesetas— a obrigatoriedade de marcar e deslindar os termos municipais, tal como esixía o Art. 13º do Real Decreto de 30 de agosto de 1889, do Ministerio de Hacienda⁶, co que se pretendía adiantar as operacións para determinar as liñas divisorias dos concellos mediante a formación e medición dos planos perimetrais, coa

derradeira finalidade de obter datos certos para <<discutir con los ayuntamientos y contribuyentes cual sea la verdadera riqueza imponible de su respectiva localidad>>. De feito este era o obxectivo que perseguía o proxecto de lei presentado nas Cortes o 25 de xuño daquel ano, polo ministro de Hacienda, o toledano Venancio González Fernández, membro do entón goberno liberal-fusionista de Práxedes Mateo-Sagasta e Escolar, que quedaría pendente de tramitación pola suspensión das sesións das Cortes.

O Corgo tomou razón destas disposicións na sesión do 29 de setembro de 1889⁷, e acordou que pola alcaldía <<usando de los medios que crea oportunos se explore el criterio de los Ayuntamientos limítrofes acerca del modo más económico y aun menos vejatorio que pueda emplearse para cumplir aquella disposición, convocando luego al Ayuntamiento a sesión a fin de llevar a cabo el nombramiento del personal y Comisión prevenidas>>.

Resultado deste real decreto é o deslinde e marcaxe a que nos referimos anteriormente, sendo o máis antigo que se coñece entrámbolos dous concellos. Porén, non podemos afirmar de xeito categórico que non se tivese realizado outro anterior, xa que dunha lectura atenta das actas levantadas con ocasión dos traballos de marcaxe e deslinde, obsérvase como os membros das comisións delimitadoras, e os lugareños que as asisten, identificaron certos elementos físicos como marcos ou fitos delimitadores entrámbos distritos, como, por exemplo, nas seguintes descrições: <<... se procedió a colocar un mojón nuevo *junto al que en dicho monte y de antiguo se reconoce y ha aceptado como punto límite de los tres distritos*>> (Acta 1ª de 19 de novembro de 1890); <<...se hayó una peña con siete hoyos que los concurrentes manifestaron *era el punto de división entre ambos términos* y conocerse con el nombre de sete pías...>> (Acta 3ª mollón 11); <<se halló una piedra de canto, figura esférica, la cual según los concurrentes *es el mollón que divide ambos términos y como tal la reconocieron*...>>

⁴Arquivo Histórico Nacional. Sinatura_Tinta_Lugo, 10 N, 16.

⁵ARQUIVO MUNICIPAL DE O CORGO. Libro de actas, caixa nº 75. As actas que se conservan da <<Villa y Puebla de Aday>> refírense ás sesións seguintes: 23 e 28 de febreiro; 8, 14, 18 e 28 de marzo; 4, 11, 18 de abril; 2, 11, 23 de maio; 26 de xuño; 14 de agosto; 4 e 9 de setembro; e 14 e 29 de novembro, todas de 1840.

⁶<< MINISTERIO DE HACIENDA>>. Real Decreto de 30 de agosto de 1889 asinado polo ministro, Venancio González, e a raiña rexente, Dª María Cristina, publicado no BOP de Lugo de 7 de setembro do citado ano.

⁷A ARQUIVO MUNICIPAL CORGO. CAJA nº 75. Libros de actas.

(Acta 5ª mollón 25); <<... se halló una peña plana con la superficie que descubre un metro de diámetro, en la que se reconoció una Cruz y según los concurrentes, es el punto de división de ambos términos municipales...>> (Acta 5ª mollón 29); <<...en el sitio próximo al Molino do Rizo de Abragán, llamado José Porto, se halló una piedra plana con la superficie también plana, la cual reconocieron los concurrentes, como mollón antiguo y se tuvo por nuevo para la división de ambos términos...>> (Acta 6ª, fito 62).

Mesmo pódese formular a idea de que para fixar a liña divisoria as comisións utilizaron fitos que de antigo servían para os ámbitos territoriais das parroquias limítrofes: <<... se halló un guijarro vulgo seixo, de figura irregular, aplanada, el cual se reconoció como mollón por los concurrentes y ser el que divide las parroquias de San Juan de Trasliste de Lánacara y Santa Eulalia en el Corgo...>> (Acta 4ª mollón 22).

A comisión delimitadora do Corgo nas "Sete Pías", o 28 de maio de 2013; fito nº 11 C=102 L, de dereita a esquerda: José Antonio Ferreiro, Marco A. García-Gabilán, Domingo Pérez Lidor, Marcos Trashorras e Felipe Labrada

2.- A NORMA SUBSTANTIVA: O REAL DECRETO DE 30 DE AGOSTO DE 1889

A proposta do ministro citado, a raíña rexente expediu⁸, en San Sebastián, o Real decreto de 30 de agosto de 1889. Nel establecíanse polo miúdo, as normas que debían observarse para a renovación dos fitos permanentes que determinarían a liña divisoria dos respectivos termos municipais.

⁸Conforme ao Art. 54 da Constitución de 1876 corresponde a El-Rei a expedición dos Decretos. Neste caso expídeo a raíña rexente, Dª María Cristina de Hasburgo, por mor da minoría de idade de El-Rei Alfonso XIII.

Como se deriva da redacción, a norma regula a renovación dos marcos, o que implica que deberían existir marcaxes anteriores á súa vixencia, pero como se indicou anteriormente, alomenos no termo de O Corgo, non atopamos ningunha documentación en que constasen estas operacións realizadas con anterioridade á data do real decreto, sen prexuízo do xa indicado referente ao recoñecemento de fitos preexistentes.

O real decreto ao que nos referimos, non presenta ningunha estrutura, é dicir, unha organización sistematizada das súas disposicións, en capítulos ou seccións, que ordenasen de xeito harmonioso as diferentes prescricións que debían observarse nas operacións para determinar a liña divisoria dos termos municipais. Non obstante, e co fin de clarificar do que imos a falar, organizaremos o seu contido da seguinte maneira:

2.1. ÁMBITO SUBXECTIVO

O real decreto obrigaba a tódolos concellos da Península, Illas Baleares e Canarias. Quedaban excluídas as provincias de Albacete, Cádiz, Córdoba, Xaén, Madrid, Málaga e Sevilla, xa que nestas o *Instituto Geográfico y Estadístico* tiña rematados os traballos de elaboración do mapa.

2.2. PROCEDEMENTO PREVIO ÁS OPERACIÓNS SOBRE O TERREO

Previamente á execución das operacións de renovación, os concellos tiñan que nomear unha comisión de tres individuos elixidos no seu seo, presidida polo alcalde, auxiliada polo secretario municipal e acompañada de dous peritos coñecedores do termo municipal con longa práctica nel. Os alcaldes debían dar parte aos gobernadores e delegados de hacienda do nomeamento e constitución desta comisión, do comezo das operacións e cada oito días, da marcha e adiantos dos traballos.

2.3 AS OPERACIÓNS MATERIAIS DE RENOVACIÓN DOS MARCOS QUE PERMITISEN DETERMINAR A LIÑA DE TERMO MUNICIPAL

Os traballos tiñan que ir precedidas de edictos e pregóns en cada localidade, facendoo saber aos alcaldes cunha antelación de tres días.

Os fitos colocaríanse de xeito que se puidese ver o anterior e o posterior, branqueándoos sempre que fose posible, co fin de que se puidesen albiscar desde lonxe. A súa construción faríase con materiais duradeiros que se atopasen nas proximidades, establecendo neles un sinal <<particular permanente que permita a súa comprobación en todo o tempo>>. Aínda que tamén poderían aproveitarse rochas ou pedras, que serían gravados con iniciais do distrito municipal respectivo na cara que mirase á poboación. No caso que a liña divisoria fose un camiño, cañada ou vereda, non se colocarían marcos ao longo do seu perímetro, pero si un en cada extremo que enlazase co resto da liña de delimitación.

As comisións tiñan que escoitar aos propietarios de terreos que fosen atravesados ou tocados pola liña divisoria, ou aos representantes de concellos cuxos distritos sexan colindantes, sempre que comparecesen ao acto, debendo examinar os documentos que se achegasen, co fin de esclarecer a correcta dirección da liña divisoria. Non obstante, a renovación dos fitos non afectaría xuricamente nin á posesión nin á propiedade.

As operacións de marcaxe recolleríanse nunha acta na que se debía describir polo miúdo os antecedentes que serviron de base para fixar a liña do perímetro municipal, describindo a súa dirección, forma e dimensións, a distancia entre un e outro marco, os materiais con que se construíron ou do que estivesen compostos, así como o sinal antes indicado.

As actas archivaríanse na secretaría do concello, remitíndose dúas copias ao Goberno provincial e unha á “Delegación de Hacienda”.

2.4 MODO DE ACTUACIÓN NO SUPOSTO DE DISCREPANCIAS ENTRE AS COMISIÓNS

Cando os concellos colindantes non estivesen conformes coa situación dalgún dos marcos que determinasen a liña divisoria, cada comisión establecería ou restablecería os que, segundo os antecedentes obrantes no seu arquivo respectivo e a declaración dos peritos, creese << corresponder

a la línea que su respectivo ayuntamiento mantenga, sin perjuicio de que en su día, y por los trámites legales y Autoridades competentes, se dirima la discordia y se determine la línea que en derecho corresponda>>. Se houbese conformidade, os mesmos marcos servirán para os dous termos, gravando na cara do marco o sinal especial que mire á poboación respectiva e o número que lle correspondese.

2.5 PERSOAL COLABORADOR E BAGAXES NECESARIOS

O personal auxiliar e bagaxes que as comisións precisasen para realizar os traballos se subministrarían por prestación veciñal, consonte á lei municipal vixente, e os custos serían sufragados polos concellos con cargo ao capítulo correspondente dos orzamentos ou ao de imprevistos.

3.- O DESLINDE ENTRE OS CONCELLOS DE LÁNCARA E O CORGO DO SÉCULO XIX

O documento en que se recollen as operacións de deslinde marcaxe, a que nos referimos, consérvase no arquivo municipal do Concello de O Corgo. Consta de vinte páxinas, escritas a man en castelán e sobre papel duns 31,60 cm de alto por 22,05 cm de largo. Componse de oito actas, todas cosidas por uns fíos na parte superior, medio e inferior. Comeza pola acta de 19 de novembro de 1889 e remata na acta de 2 de maio de 1890, nas que se describe con precisión cada fito e se indica a súa ubicación. Na operación recoñecéronse e establecéronse setenta e seis marcos que distan entre eles unhas distancias que van desde os vinte metros, a menor, e mil trescentos metros, a maior. As medicións realizáronse, case con seguridade, cunha cadea de agrimensor, e expresáronse no sistema métrico decimal⁹. A unión dos distintos fitos por unha longa comparecesen ao acto, debendo examinar os documentos que se achegasen, co fin de esclarecer a correcta

⁹O 19 de xullo de 1849, a raíña Isabel II sancionou a Lei de Pesos e Medidas, na que se estableceu para todo o reino de España o Sistema Métrico Decimal. Se ben non foi doado a súa posta en marcha, xa que aínda a comezos do século XX, se utilizaban as vellas unidades de medida, como a vara. A Real Orde de 9 de decembro de 1852 determinou as equivalencias entre as vellas unidades de medida e as establecidas no novo Sistema Métrico Decimal, que se baseaba no establecido na Asambléa Nacional Francesa de 1791.

dirección da liña liña imaxinaria define a liña poligonal divisoria entrambos termos municipais (Láncara e O Corgo).

Aínda que á primeira vista pódese concluír que o deslinde e marcaxe durou ao redor de cinco

meses, o certo é que os traballos desenvóléronse en oito xornadas, das que se levantaron as oito actas xa citadas: a de 19 de novembro de 1889, e as levantadas os días 21, 22, 23, 28 de abril e 1 e 2 de maio de 1890, como se pode observar no seguinte resumo:

ACTA	DATA	LUGAR NO QUE SE CONSTITÜEN AS COMISIÖNS MUNICIPAIS PARA INICIAR OS TRABALLOS	Nº DOS MARCOS RECOÑECIDOS OU ESTABLECIDOS		VECÍÑOS QUE ASISTEN
			CORGO	LÁNCARA	
1	19-11-1889	Monte Castro Silva	1	92	Veciños de S. Pedro de Vilarello e S. Estevo de Folgosa e a comisión municipal de Neira de Xusá
2	21-04-1890	Monte Castro Silva	2 a 6	83 a 97	Veciños de S. Estevo de Folgosa, Sta. Mª Franqueán, Santiago de Gomeán e S. Pedro de Vilarello
3	22-04-1890	Chao das Madorras	7 a 17	98 a 108	Veciños de Santiago de Gomeán e S. Pedro de Vilarello
4	23-04-1890	Monte Costa de Abaixo	18 a 24	109 a 115	Veciños de S. Pedro de Vilarello e Santalla do Alto
5	28-04-1890	Anobados de Santalla	25 a 38	116 a 129	Veciños de S. Xoán de Traslite e Santalla do Alto
6	30-04-1890	Xesteira (marxe esquerda do río Tórdea)	39 a 62	130 a 153	Veciños de Sta. Mª de Marei e Sta. Mª Madalena de Escoureda, S. Pedro de Bande e Sta. Mª de Neira de Cabaleiros
7	01-05-1890	Acebedo	63 a 75	154 a 166	Veciños de Sta. Mª de Neira de Cabaleiros, S. Xiao da Pobra e Sta. Mª Madalena de Escoureda
8	02-05-1890	Porto dos Arrieiros	78	167	Veciños de Sta. Mª Madalena de Escoureda e S. Xiao da Pobra, e a comisión municipal do Páramo

Como xa indicamos, non consta nos libros de actas da época ningún nomeamento dos membros da Comisión de O Corgo —nin dos prácticos que deberían auxiliala— para a colocación do primeiro fito. Aínda así, na acta primeira, levantada o 19 de novembro daquel ano, con ocasión desta operación, figuran como membros da comisión delimitadora deste concello: o alcalde Juan Fernández Sánchez e Antonio Díaz García e Tomás Sánchez Mora, asistidos polo licenciado Policarpo Tella¹⁰, secretario municipal interino, e como peritos José Pardo Pardo e Gerónimo Marey Quiroga. Máis adiante, na sesión de 13 de abril de 1890¹¹, o concello corgués nomea aos

membros da comisión delimitadora para realizar as sucesivas operacións, que continuarían os traballos iniciados a finais do ano anterior, acompañando a designada polo municipio veciño¹².

Ambas comisións actuaron simultaneamente, reflectindo as operacións de marcaxe e deslinde en cadansúa acta, coas mesmas datas, pero con distinta numeración¹³. Todas as que conserva

¹⁰Pai do xeneral Heli Rolando Tella Cantos.

¹¹ARQUIVO MUNICIPAL DE O CORGO.- Libro de actas de 1890. Caixa nº 76

¹²Forman parte deste órgano os seguintes señores: Antonio Díaz García, teniente de alcalde, José Fernández Vigo e Jacobo Rodríguez Díaz, concelleiros; peritos prácticos: Juan González, de San Cristovo de Chamoso, e Manuel Parajuá, de Marei. A Comisión estaba asistida polo secretario municipal, Camilo Gómez Fernández, veciño de Lugo.

Este substituíu ao que participara na colocación do primeiro fito, o secretario interino Policarpo Tella, quen renunciou ao seu cargo, do que se tomou razón na sesión de 24 de outubro de 1889.

¹³As actas de O Corgo comezan coa número 1; pola contra, as de Láncara comezan no número 10, no lugar de Monte de Silva, xa que as anteriores refírense á delimitación con outros concellos limítrofes con este.

O Corgo rematan coa conformidade dos participantes: <<sin que se hubiese formulado protesta ni reclamación alguna>> ou expresión similar; porén, como se comentará máis adiante, comparando a redacción das de cada comisión municipal obsérvanse pequenas discrepancias na descrición da ubicación dos marcos e incluso, nalgún caso, diferentes distancias entre eles, se ben pódese atribuír en erros de transcripción.

As actas do deslinde, documentos públicos auténticos, describen detidamente, en bastantes casos, o percorrido que se realizou desde o fito anterior ata o seguinte, utilizando a toponimia da zona, como por exemplo o seguinte: <<Número 26.- En dirección de Nor-Este al Sur-Oeste, bajando una pendiente del Castro de Vigo se atraviesa el camino de Cadavás que de Láncara vá á Gomeán, junto á la Revolta de Juan Díaz Lopez de Trasliste y al lado Oeste de la misma, y se pasa al Agro de Masaboy, de este se vá al Río de Álvar que también lo atraviesa y se sube otra pendiente por el monte y Pazos de Alvár hacia el Monte Castrillón, hasta llegar al leiro llamado do Castro de Manuel Díaz Lopez de Trasliste, en el cual se halló un guijarro figura esférica y del lado Oeste del mismo se colocó un mojón de un metro cuarenta centímetros de altura, piedra pizarra, figura de prisma truncado, gravándole del lado Norte la inicial C y el nº 26 y del sur la letra L y el nº 117>>.

As actas pretenden reflectir moi polo miúdo os sitios onde se colocaban os fitos, servindo na actualidade dun bo instrumento de recompilación de topónimos, que podemos estruturar, de xeito enunciativo, da seguinte maneira: a) lugares: Espido, Campa de Cernadas, Novo dos Ramos, Chabanqueda, Cargaxeiro, Cabada do Monte...; b) camiños: Ameirós, Cadavás, o <<que conduce a Reboredo>>, <<carretera Real antigua al Puente de Lago>>, Porto dos Arrieiros...; c) construcións de enxeñería: sumidoiro de Barbón e <<dos tres ollos>> (ambos nos termos de Veiga de Anzuelos), muíño do Rizo de Abragán...; d) fincas: Espido, Agro de Masaboi, Campa de Cernadas, Carballeira dos Prados, Bouzallos, <<Juicia>>, Veiga de Lama Grande, Ponxide, Fonte do Plamil

(da Casa Franco de Ariz)...; e d) na utilización de orónimos: montes: Castro de Silva, Chao das Madorras, Vidueiro, Tras da Balumbeira, da Costa de Abaixo, San Marcos ou Cotón, Novo, Pazos de Albar, do Castro, das Condomiñas...; ríos e regos: Tórdea, rego de Ribada, de Barbón, de Ameirós, Palpeirán, ríos Neira e Sarria...

A pesar das descrições minuciosas dos lugares onde se ubicaban os marcos —quizabes pensando que para a súa localización nun futuro non farían falla as invocacións benéficas do grimorio de San Cipriano—, o transcorrer do tempo, o despoboamento, a construción de novas vías de comunicación, a desaparición de camiños por falla de uso ou mesmo a ampliación e reforma de trazado da antiga estrada de Castela, trouxo como consecuencia a desaparición de marcos colocados con esmero no século XIX.

Non obstante, e a pesares do mérito das descrições referidas, o Instituto Xeográfico Nacional, no informe proposta que logo se analizará, considera que a interpretación das actas referidas debe realizarse con cautela.

Acta primeira do deslinde entre O Corgo e Láncara de 19 de novembro de 1889, redactada polo secretario do Corgo

4.- AS OPERACIÓNS DO SERVICIO GEOGRÁFICO DEL EJÉRCITO DE 1946 PARA RECOÑECER A LIÑA DE TERMO E SINALIZACIÓN DOS MARCOS COMÚNS DOS CONCELLOS DE LÁNCARA E O CORGO

Sete anos despois de rematada a guerra civil española, e co fin da formación do Catastro parcelario de España, o <<Jefe da Comisión Geográfica, número cuatro>> ordena realizar as operacións para recoñecer a liña do

termo municipal entre Láncara e O Corgo, de conformidade ao establecido na <<Lei para a publicación do Mapa, de trinta de setembro de 1870>>, e na Lei sobre a formación do Catastro Inmobiliario de España.

Nestes traballos, dirixidos polo capitán topógrafo Manuel Agudo, participan representantes dos Concellos de O Corgo, Láncara e O Páramo¹⁴. As operacións consígnanse nunha única acta, de seis folios, é dicir, doce páxinas, levantada o 19 de setembro de 1946, que se complementa cun caderno topográfico de campo de data posterior, xuño de 1948, <<no que se define

xeometricamente, mediante poligonais efectuadas en taquímetro e mira estatimétrica>> a situación dos marcos descritos naquela e unha larga franxa de terreo ao seu redor (aproximadamente uns 350 metros a cada marxe)¹⁵.

Estes documentos conserváanse na <<Sección de Documentación Gráfica del Instituto Geográfico Nacional>>¹⁶.

A diferenza da marcaxe e deslinde do século XIX, nesta operación só se sinalan 28 fitos, cuxa unión, a través dunha liña imaxinaria, configura o límite entrambos termos municipais.

Os fitos, paraxes onde están ubicados e distancias entre eles son as seguintes:

Nº de fito	Fito actas 1890 Láncara	Distancia ao fito anterior
1	Veiga de Anzuelos (marxe dereita estrada Madrid-A Coruña)	0
2	Veiga de Anzuelos (km 490-491 da estrada Madrid-A Coruña)	250 m
3	Veiga de Anzuelos	520 m
4	Alboiro (marxe dereita do rego dos Trollos)	500 m
5	Veiga de Anzuelos	300 m
6	Monte das Madorras	500 m
7	Penas do Caldeiro	100 m
8	"Grova ¹⁷ do Lobo"	400 m
9	As Veigas	1000 m
10	Cotón (próximo á Grova Da Viúva.)	1000 m
11	Monte do Cotón (camiño do Pousadoiro)	300 m
12	Castrillón	1400 m
13	As Chousas	300 m
14	Veigas de Zocas	700 m
15	Castro (camiño Golás a Casanova)	700 m
16	Leiro do Souto	1200 m

¹⁴Polo Corgo: o oficial do concello Manuel San Gregorio, e José Miranda, comisionado; por Láncara: o alcalde Manuel González López e o concelleiro Eliseo Fernández; e por Páramo: o médico titular Casto López López e José Pérez Teijeiro, industrial, comisionado.

¹⁵ARQUIVO MUNICIPAL DE O CORGO. Caixa P-1137. Extraído do informe proposta do Instituto Xeográfico Nacional, relativo ao expediente de deslinde entre os termos municipais de O Corgo e Láncara, de 8 de febreiro 2016, subscrito por Juan Miguel García Lario, xefe do Servicio de Delimitaciones Territoriales; Mª de Bárbara Domingo Santos, enxeñeira topógrafa e a secretaria xeral, Mónica Groba López.

¹⁶Segundo o Informe referido anteriormente, Servicio de Delimitaciones Territoriales.

¹⁷Segundo o Dicionario da Real Academia Galega da Lingua, unha groba é un camiño fondo e estreito entre montañas. Tamén, pode ser unha depresión fonda e estreita do terreo.

17	Prado de Reboredo (esquerda do río Tórdea)	700 m
18	Lugar de Cortiña	100 m
19	Lugar de Cortiña	60 m
20	Lugar de Senra	60 m
21	Senra (lugar)	150 m
22	Prado da Ponte de Lago	150 m
23	Presa de Mourelo (eixe lonxitudinal das augas correntes do río Tórdea)	1000 m
24	Eixe das augas correntes do río Tórdea. Fito auxiliar: lugar de Acebedo (15 m marxe esquerda do río Tórdea, preto coa confluencia do rego Acebedo)	1000 m
25	Monte Acebedo (terreos comunais)	800 m
26	As Bouzas	1000 m
27	Intersección do eixe das augas correntes do río Neira coa normal baixada a dito eixe. Fito Auxiliar Agro de Escoureda marxe dereita camiño Escoureda a Ariz	600 m
28	Soutos de Caporal	1000 m

Acta de deslinde entre Corgo e Lámara

5. OS DIFERENTES CONFLICTOS XURDIDOS DESDE O DESLINDE DO SÉCULO XIX

A pesares de estar definida a liña divisora entrambos termos municipais desde finais do século XIX, ao longo do século XX e XXI producíronse os seguintes acontecementos, que concluíron coa definición do límite municipal polo Decreto 113/2017, do 9 de novembro, resolve o procedemento de deslindamento entre os marcos nº 1 ao 25 de O Corgo.

5.1. A <<USURPACIÓN>> DOS MONTES COMUNAIS “DA COSTA” E “COTÓN”

No primeiro de san xoán de 1985, tres veciños de Santalla do Alto presentaron no Concello de O Corgo un escrito no que denunciaban que algúns de Trasliste e San Pedro de Vilarello <<usurpaban>> os montes comunais corgueses, coñecidos polos nomes de “Da Costa” e “Cotón”, mediante as plantacións de piñeiros e outras especies arbóreas, adentrándose en varios centos de metros dentro do termo de O Corgo. Para solucionar o problema propuxeron ao concello que se realizase un deslinde segundo establecía o Regulamento de poboación e demarcación territorial, suxerindo que para realizar tal labor interviñese o perito Lorenzo Ojea Pardo, veciño de Lugo, e os veciños, José Pérez Rodríguez e Domingo Antonio Aldegunde Rey, ambos de avanzada idade e coñecedores do lugar.

O concello corgués, na sesión do seu Pleno de 5 de xuño do mesmo ano, decide por unanimidade realizar a marcaxe e, no seu caso, o deslinde con Lámara, entre as parroquias de Santalla do Alto (O Corgo) e as de Trasliste e San Pedro

de Vilarello (Láncara), designando os membros da Comisión Municipal¹⁸, o que se lle notifica ao limítrofe por medio de oficio do día 14, con número de rexistro de saída 203.

Non temos dúbida algunha de que o de Láncara era coñecedor destas disputas entre os veciños das citadas freguesías e os da corguesa de Santalla do Alto, como o demostra o feito de que na sesión do seu Pleno, celebrada o día 31 de maio, anterior a denuncia xa mencionada, trata deste asunto e decide o nomeamento dos membros da súa comisión municipal de deslinde¹⁹.

Póren, ambas entidades locais falan en distintos termos: o de Láncara pretende que se coloquen todos os marcos que definen toda a liña límite do termo municipal entre ambos concellos, segundo o deslinde feito no século XIX; en tanto que o de O Corgo pretendía a colocación dos fitos, que definían esta liña entre as parroquias citadas e, no caso de que fose necesario, a realización dun novo deslinde no citado tramo²⁰.

Agás os acordos citados adoptados por ambas entidades locais, non se realizou ningunha actuación material posterior, quedando sen resolver o problema denunciado polos veciños da parroquia corguesa de Santalla do Alto e, polo tanto, “vivo” o problema que denunciaran.

5.2. - AMPLIACIÓN DO HOSTAL PRADOS

Poucos anos máis tarde, o 16 de decembro de 1988, Salvador Rigueiro solicitou diante do Concello de O Corgo a autorización autonómica previa á licenza municipal para a ampliación do hostel Prados, sito na marxe dereita da estrada nacional VI, sentido Madrid-A Coruña. Durante a tramitación deste procedemento, Eladio Capón López, alcalde de Láncara, presentou unha alegación, na que solicitaba que non se tramitase

o procedemento iniciado xa que, na súa opinión, a zona de ampliación do establecemento citado está ubicada nos termos de Láncara e, en consecuencia, o Concello de O Corgo carecería de competencia para outorgar a licenza urbanística. Aínda así, o 30 de maio de 1989, a Comisión Provincial de Urbanismo autorizou a obra de ampliación solicitada “sen prexuízo de que a licenza sexa outorgada polo Concello que resulte competente unha vez resolto o conflito de competencias, previo, no seu caso, e regulado polo art. 50 da Lei reguladora das bases do réxime local, orixinado como consecuencia do deslinde dos termos municipais de Láncara e O Corgo”.

A pesares disto a Comisión de Goberno De O Corgo, en sesión de 11 de xullo de 1989, concede á licenza de obra, previa emisión dos correspondentes informes técnicos, baseándose no informe emitido polo perito, Ojea Pardo, quen tras analizar os deslindes de 1889 e o realizado en 1946 polo Servizo Xeográfico do Exército, conclúe:

<<En consecuencia de todo lo anterior, se puede afirmar sin lugar a dudas, que el edificio que se está construyendo en la actualidad, como ampliación del “HOSTAL PRADOS”, propiedad de D. Salvador Riguero González, se encuentra en su totalidad, en terrenos de la parroquia de Franqueán, del término municipal de O Corgo (Lugo)>>.

Ademais deste informe, o órgano corgués baséase no feito de que a finca na que se pretende realizar a obra de ampliación está inscrita no Rexistro da Propiedade de Lugo nos termos da parroquia de Franqueán, pertencente a O Corgo. Nembargantes, o informe de Ojea non contén ningunha definición analítica que respalde a súa conclusión.

O 18 de agosto de 1989, o Pleno lancarés decide recurrir este acordo e promover un conflito de competencias, polas razóns antes expresadas.

Neste caso a discusión entre ambas entidades locais deriva da desaparición do marco nº 5 da acta de deslinde de O Corgo e Láncara do século

¹⁸Formaban parte da Comisión, o alcalde Darío Díaz-Castroverde Díaz, os concelleiros Manuel Quintela Silva, Alfredo Díaz Sal y Julio Mera Villar, asistidos polo secretario do concello, Manuel Vázquez Domínguez. Noméase perito a Lorenzo Ojea Pardo e designase como veciños coñecedores do terreo a José Pérez Rodríguez e Domingo Antonio Aldegunde Rey.

¹⁹Formaban parte desta Comisión: Eladio Capón López, alcalde; os concelleiros Manuel Vázquez Rivas y Ramón López Méndez, asistidos polo secretario municipal Manuel González Rodríguez. Designase perito a Mario Iglesias Sánchez, enxeñeiro de camiños.

Este acordo notificouse ao Corgo o 17 de xuño daquel ano.

²⁰Referíase a liña definida entre os fitos números 1 e 25 do deslinde do século XIX.

XIX, así como os anteriores, que servían de referencia para fixar a liña divisoria dos termos municipais, quizabes debido ás obras de cambio de trazado da estrada nacional VI ou ao paso do tempo. Este fito é fundamental para determinar se as obras que se pretendían estarían nun ou noutro concello.

O Pleno de O Corgo en sesión de 29 de novembro de 1989 acorda realizar o deslinde e marcaxe deste termo municipal co de Lámara entre as parroquias de Franqueán, de O Corgo, e de San Pedro de Vilarello, na zona coñecida como Veiga de Anzuelos; e entre as de Santalla do Alto, desta municipalidade, e a antes citada de San Pedro de Vilarello e a de Trasliste de Lámara, ratificando un acordo plenario de 5 de xullo de 1985.

O 7 de xuño de 1990 a Dirección Xeral de Xustiza e Relacións coas Corporacións Locais ten por interposto o conflito de competencias, indicando que previamente á súa resolución procede a determinación exacta da liña divisoria entre ambos termos municipais a través do “correspondente expediente de marcaxe ou deslinde, no seu caso, de acordo coa normativa aplicable ao efecto”, o cal debería facerse conforme ao deslinde de 1890 (acta de 21 de abril), e non sendo posible deducir onde deberían colocarse os fitos, debería procederse a un novo deslinde²¹.

En base a esta resolución, o Pleno de 4 de xullo de 1990 acorda realizar a marcaxe e, no seu caso, deslinde, entrambos municipios, entre as parroquias de Franqueán, de O Corgo, e a de San Pedro de Vilarello, na zona coñecida como Veiga de Anzuelos, e ambas entidades locais designaron aos membros das respectivas comisións, acordando reunirse no lugar o 11 de setembro de 1990²² co fin de realizar as operacións de recoñecemento dos fitos. A acta que se levantou con ocasión desta reunión resulta que houbo conformidade coa ubicación

dos marcos nº 94 e 95 do deslinde de 1890, “agás a medición exacta que no seu momento proceda”; pero ao comprobar que o fito seguinte nº 96 — coñecido pola “alcantarilla de los tres ojos” —, atopábase soterrado, e sendo esencial a súa determinación exacta para a determinación do deslinde, acordaron suspender os traballos e proceder ao seu desenterramento, tan pronto como se dispuxese da autorización de Obras Públicas.

Non houbo máis actuacións despois desta data, agás a solicitude do Concello de O Corgo de 12 de setembro de 1990 para obter a autorización das obras referidas, do Xefe Provincial de Estradas do Ministerio de Obras Públicas e Urbanismo, presentada o 12 de setembro de 1990, co que o problema quedou sen resolver.

5.3. APROBACIÓN DEFINITIVA DO PLAN XERAL DE ORDENACIÓN MUNICIPAL DE LÁNCARA

A tramitación dos Plans de Ordenación Municipal dos Concellos de Lámara e O Corgo, redactados ao abeiro da Lei 9/2002, de 30 de decembro, coincidiu no tempo²³. Aproveitando esta ocasión, o Concello de O Corgo propuxo aos representantes de Lámara fixar os fitos e aclarar definitivamente a liña de deslinde ata os lugares de conflito, e así reflectila nos planos de ambos instrumentos de planeamento municipal²⁴. Nembargantes, esta proposta, que puido aforrar custos e tramitacións innecesarias, nunca tivo boa acollida no municipio veciño, e trouxo como consecuencia que a consellería aprobase definitivamente o plan xeral de ordenación municipal cunha cartografía— (catastral)— que non se axustaba ao deslinde realizado no século XIX coa conformidade de

²¹ARQUIVO MUNICIPAL DO CORGO. Caixa P-1137

²²Acta conxunta das Comisións de Lámara e Corgo de 11 de setembro de 1990. Os marcos aos que se refire correspóndense coa numeración da acta do século XIX do secretario municipal de Lámara, e son os fitos números 3 e 4 da acta levantada na citada centuria polo secretario municipal do Corgo.

²³Lámara aprobou inicialmente o seu plan xeral na sesión de 26 de novembro de 2004 e a Consellería de Medio Ambiente, Territorio e Infraestruturas, aprobouno definitivamente o 22 de febreiro de 2013 (DOG nº 48 de 8 de marzo). O Corgo aprobou inicialmente o seu plan xeral na sesión do Pleno de 30 de setembro de 2005, aprobándose definitivamente por ordes da consellería de Medio Ambiente, Territorio e Infraestruturas de 19 de maio e de 11 de setembro de 2015 (DOGA nº 102 de 2 de xuño e DOGA nº 191, de 6 de outubro).

²⁴ARQUIVO MUNICIPAL DO CORGO. CAIXA Nº P-1137. O Concello do Corgo convocou, o día 25 de abril de 2005, aos representantes de Lámara e a un técnico do equipo redactor dos Plan Xerais de Ordenación de ambas entidades locais, Sr. Palmeiro, para que acudisen ao lugar de Veiga de Anzuelos, en fronte do hostel Prados. Na acta desta reunión, levantada polo secretario do Concello do Corgo, consta que aos poucos minutos de comezar, os representantes do concello de Lámara retiráronse evitando chegar a un acordo.

ambas entidades locais²⁵. Tras esta aprobación, e ante as alertas que o Concello de O Corgo puxo no seu coñecemento, a consellería aprobou unha corrección de erros materiais²⁶. O equipo redactor do plan lancarés explicaba que houbo un erro cartográfico por utilizar os planos catastrais no canto dos oficiais da Xunta.

Nembargantes, o problema, que inicialmente formulou Lánacara canda a ampliación do hostel Prados, seguía sen solucionar, xa que a única cartografía válida era e será a do Instituto Xeográfico Nacional.

6.- O DESLINDE ENTRE LÁNCARA E O CORGO ENTRE OS MARCOS 1 AO 25 REALIZADO ENTRE 2013 E 2016.

6.1.- NORMATIVA DE APLICACIÓN

A normativa vixente nesta materia²⁷ establece que para realizar o deslinde e marcaxe dos termos municipais cómpre constituír unha comisión por cada concello, que será a encargada de realizar as operacións necesarias para concretar a liña de deslinde. Nestas operacións pode ocorrer que estas estean de acordo por onde pasa a liña delimitadora de ambos termos ou non. No primeiro caso, é dicir, no caso de que haxa conformidade, levantarán unha acta conxunta que o acredite, procedendo de común acordo á colocación dos marcos que sinalen os límites, remitíndoa á Comunidade Autónoma e ao Instituto Xeográfico Nacional. En caso de discrepancia, cada comisión elaborará cadansúa acta, que remitirán á consellería competente da Comunidade Autónoma quen, a súa vez, remitiraas ao citado organismo, para que estudie as propostas. No procedemento informarán á Deputación Provincial correspondente e á Comisión Galega de Delimitación Territorial. Finalmente, a Dirección Xeral de Administración Local elevará proposta ao Consello da Xunta quen,

²⁵Outro tanto sucedía coa planimetría que se utilizou para redactar o Plan xeral de ordenación municipal de O Corgo.

²⁶Orde do 8 de outubro de 2013 sobre a aprobación definitiva do documento de corrección de erros materiais ao Plan xeral de ordenación municipal de Lánacara (DOG Nº 204, de 24 outubro)

²⁷Lei 5/1997, de 22 de xullo, de administración local de Galicia e o Real decreto 1690/1986, de 11 de xullo, polo que se aproba o Regulamento de poboación e demarcaxe territorial.

previo informe do Consello Consultivo de Galicia, resolverá definitivamente en vía administrativa o procedemento.

6.2 A CONSTITUCIÓN DAS COMISIÓNS DELIMITADORAS.

Á vista dos problemas xurdidos, explicados no epígrafe 5º, o Pleno de O Corgo, en sesión celebrada o 7 de marzo de 2013 decidiu retomar o procedemento de marcaxe e, no seu caso, de deslinde²⁸, para deixar perfectamente definida a liña entre os fitos 1 ao 25, notificándollelo a Lánacara²⁹. Tamén este municipio constituíu a súa comisión e nomeou ao seu perito³⁰ para a identificación dos marcos.

Ambas comisións elevaron cadansúa proposta á Dirección Xeral de Administración Local da Consellería de Presidencia, Administracións Públicas e Xustiza quen, a súa vez, remitiu as actas e traballos técnicos de recoñecemento dos fitos ao Instituto Geográfico Nacional, e convocou dúas reunións que se celebraron con representantes daquelas e deste órgano estatal para analizar conxuntamente as propostas formuladas por ambas comisións.

6.3 AS REUNIÓN DAS COMISIÓNS DE AMBOS CONCELLOS CON REPRESENTANTES DO IGN

As reunións tiveron lugar o día 5 de marzo e 20 de novembro de 2014, no Centro Sociocultural de O Corgo³¹. Na primeira acadáronse os seguintes acordos:

²⁸Neste acordo nomeouse aos membros da Comisión, integrada polos seguintes: José A. Ferreiro González, alcalde; Felipe Labrada Reija, José Luis Fernández López e Marcos Trashorras Reija, tenientes de alcalde e concelleiros; e Marco A. García-Gabilán Sangil, secretario municipal. Como perito: José A. González Gómez, técnico superior proxectista a quen se lle debe un magnífico traballo. Como veciños de Franqueán: Domingo Pérez Lidor, antigo concelleiro na corporación municipal do Corgo.

²⁹Os servizos municipais do Corgo notificaron este acordo ao de Lánacara con máis de dous meses de antelación.

³⁰A Comisión de Lánacara estaba integrada por: Eladio Capón López, alcalde; Carlos Fernández Díaz, Óscar Rodríguez Somoza, Carlos Santiago López Sierra, concelleiros; e José López Castro, secretario municipal. Como peritos actuaron: Marcos Vázquez Marey, técnico municipal, e Juan Manuel Sánchez arias da empresa Proyestegal de Lugo.

³¹ARQUIVO MUNICIPAL DE O CORGO: Acta de 5 de marzo de 2014. Asisten en representación do IGN, Juan Miguel García Lario, <<Jefe de Servicio de Delimitaciones Territoriales>>, Pablo Carballo Cruz, o director do Servicio Regional do ING en Galicia, José Antonio Asenjo, e o enxeñeiro técnico en topografía; o Xefe do Servicio de Xustiza e Administración Local de Lugo, Alejandro Fontella.

- As actas de deslinde e marcaxe do século XIX, xa comentadas, levantadas entre 1889 e 1890, serían o documento xurídico base para reformular o deslinde entrambos termos municipais.

- Recoñeceuse como marco divisorio entre Baralla (antes Neira de Jusá), Láncara e O Corgo, o que está situado no monte Castro da Silva, e que leva o nº 1 do Corgo, nº 92 de Láncara e nº 97 de Baralla, comprometéndose a asinar, xunto co de Baralla, unha acta de conformidade coas coordenadas, que o IGN facilitaría con precisión decimétrica, para posteriormente ratificala nos plenos respectivos³².

- O ámbito da marcaxe e deslinde entre os concellos de Láncara e O Corgo sería entre os fitos 1 ao 25 das actas de deslinde de O Corgo (nº 92 a 117 da acta de deslinde de Láncara)

- Celebrar unha segunda reunión para estudar a proposta que debería achegar Láncara entre os fitos 11 ao 25 de O Corgo (102 ao 116 de Láncara).

A segunda reunión tivo lugar no mesmo lugar que a primeira o 20 de novembro de 2014, onde se analiza a proposta lancoresa da liña límite entre os marcos citados. Como Láncara se apoia na determinación dos marcos na acta de deslinde de 1946 e caderno topográfico asociado de 1948, acórdase solicitar unha aclaración á Dirección Xeral de Administración Local³³.

6.3 O INFORME PRECEPTIVO DO INSTITUTO XEOGRÁFICO NACIONAL DE 8 DE FEBREIRO DE 2016

O informe proposta do IGN utiliza para obter as súas conclusións, as actas de deslinde de

ambos concellos do século XIX; a do <<Servicio Geográfico del Ejército>> do 19 de setembro de 1942 e o seu caderno de campo 1946; as propostas de recoñecemento da liña, realizada polas comisións delimitadoras de cada un dos concellos; a ortofotografía do Plan Nacional de Ortografía Aérea (PNOA) do 2010, e as fotografías aéreas ortorectificadas da zona afectada procedentes do <<Vuelo de la Army Map Service estadounidense>> nos anos 1956-1957.

A proposta do Corgo baséase nunha interpretación das actas do século XIX, redactadas polo seu secretario municipal, aínda que utiliza o voo do exército americano de 1956-1957, especialmente para localizar o marco nº 5 de O Corgo (96 de Láncara). A de Láncara, se ben utiliza como base fundamental as actas do século XIX, redactadas polo seu secretario, apóiase para localizar determinados fitos nas actas do <<Servicio Geográfico del Ejército>> e o seu caderno de campo, servíndose, ademais, dalgún veciño coñecedor do lugar e do voo do exército americano. Tamén dispuxo da proposta da comisión corguesa e, polo tanto, das coordenadas onde esta propoñía situar os marcos (labor realizada con anterioridade as actuacións da comisión lancoresa).

O Instituto Xeográfico Nacional non lle deu tanta importancia ás medicións que se realizaron no século XIX para localizar os marcos, xa que as actas describen a súa ubicación polos nomes dos paraxes nos que se atopaban, con descrições <<con precisión dispar y rumbos aproximados>>. Ademais, entende que é difícil localizalos cando a liña de deslinde non é recta ou cando o ángulo que os une é obtuso, xa que se descoñece con exactitude o seu grao.

Aínda que, en materia de deslindes municipais, reiterada xurisprudencia do Tribunal Supremo sostén que se deben utilizar as actas máis antigas que tivesen a conformidade dos concellos, o Instituto Xeográfico Nacional servíuse da acta do <<Servicio Geográfico del Ejército>> cando as do século XIX, subscritas por Láncara e O Corgo, non tiñan suficientes datos par replantearse por si mesmas. Tamén utilizou as xeometría

³²A acta de ratificación de recoñecemento deste fito realizouse no lugar de Carboeiro —monte de Silva— 8 de abril de 2014, entre as comisións dos tres concellos, no que se determinan as coordenadas propostas polo IGN no sistema xeodésico de referencia ETRS89 e proxección UTM (HUSO 29): X= 634.691.7 m, Y= 4.753.484.7 m. Posteriormente, esta acta é ratificada en sesión de 28 e 30 de abril de 2014 polos plenos do Corgo e de Láncara respectivamente, e na sesión do Pleno do concello de Baralla de 18 de setembro do mesmo ano.

³³A Dirección Xeral de Administración Local da Xunta de Galicia contestou, o 31 de xullo de 2015, o seguinte: "naqueles puntos onde a acta de 1890 non resulte clara ou non se poida identificar os puntos sobre o terreo, consideramos que non debe haber obstáculo algún para tomar como base o fundamento para fixación do punto ou puntos en conflito calesquera outros documentos obrantes no expediente (incluída a acta do Servicio Geográfico del Ejército de 19/09/1946) sempre e cando non supoña alteración dos establecidos de común acordo por ambos concellos na acta de 1890"

propostas por ambos concellos, cando non había discrepancia ou esta fose menor de 10 m.

Ao analizar as actas do século XIX e as do exército, o Instituto Xeográfico Nacional conclúe

que hai cinco marcos que coinciden e outros seis que se aproximan, que son os que se relacionan de seguido:

a) Marcos coincidentes:

Nomes de paraxes en Actas 1890	Fito acta 1890 O Corgo	Fito actas 1890 Láncara	Fito acta 1946
Monte do Castro da Silva	1C	92L	1
Monte Veiga de Anzuelos	2C	93L	2
Monte Chao das Madorras	6C	97L	6
Rego de Ameirós	11C	102L	7
Monte de San Marcos	23C	114L	11

b) Marcos que se aproximan:

Nomes de paraxes en Actas 1890	Fito acta 1890 O Corgo	Fito actas 1890 Láncara	Fito acta 1946
Sumidoiro Barbón	3C	94L	3
Preto do regato de Veiga de Anzuelos	4C	95L	4
Sumidoiro de tres ollos	5C	96L	5
Novo dos Ramos	13C	104L	8
<<Juicia>> da viuda de J.A.S.E.A.	17C	108L	9
Subida ao monte de San Marcos ou Cotón	20C	11L	10

Tras o estudo das correspondentes propostas o Instituto Xeográfico Nacional obtén as coordenadas absolutas sobre o terreo, utilizando un receptor GPS, marca Trimble, modelo R6, quen recibe correccións en tempo real da rede GNSS (Global Navigation Satellite System) GALNET, (www.cartogalicia.com), que permite que o citado

receptor se posicione con precisión centimétrica en tempo real no sistema ETRS89.

As Coordenadas UTM (huso 29) dos marcos que constitúen a liña proposta polo IGN, entre os fitos nº 1 ao 25 (93 ao 116 de Láncara) son os seguintes:

MOJÓN	X ETRS89	Y ETRS89	H (Ortométrica)	LÍNEA LÍMITE AL PUNTO ANTERIOR
1C=92L (*)	634691.7	4753484.7	584.2	
2C=93L	634445.3	4753554.1	558.8	Recta
3C=94L	633864.8	4753630.1	529.4	Recta
4C=95L	633411.8	4753775.8	503.9	Recta

5C=96L	633152.3	4753705.8	495.9	Recta
6C=97L	632940.7	4753489.5	—	Recta
9C=100L	632337.1	4753002.9	484.4	Recta
10C=101L	631997.3	4752852.4	463.4	Recta
11C=102L	631873.8	4752519.8	445.2-	Recta
12C=103L	631872.7	4752411.2	434.0	Recta
13C=104L	631697.6	4752.391.2	436.3	Recta
14C=105L	631669.4	4752323.4	448.2	Recta
15C=106L	631864.0	4752197.4	445.6	Recta
16C=107L	631924.5	4752102.6	457.1	Recta
17C=108L	632146.0	475'1931.0	478.2	Recta
18C=109L	632758.8	4751824.5	523.7	Recta
M10(1946)	632846.4	4751526.8	580.6	Recta
23C=114L	632637.0	4751234.9	600.7	Recta
24C=115L	632451.1	4751120.2	600.8	Recta
25C=116L	632331.6	4751116.5	599.6	Recta

O citado organismo non determina os marcos nº 7, 8, 19, 20, 21, e 22 (nº 98, 99, 110, 11, 112 e 113 de Lánacara), xa que nas actas non hai descrições precisas nin indicios sobre o terreo, substituíndoos por dúas liñas rectas, unha que vai desde o fito nº 6 ao nº 9 (nº 97 ao 100 de Lánacara), e outra que une o fito nº 18 (nº 109 de Lánacara) —pasando polo nº 10 da acta de 1946 do <<Servicio Geográfico del Ejército>>—, co fito nº 23 (nº 114 de Lánacara) da acta de 1890. O fito nº 6 obteno por cálculos analíticos, segundo o caderno de campo de 1948, xa que onde se ubica está construída a fábrica de Leite Río.

Segundo esto, a interpretación das actas de deslindamento de ambos os dous concellos pódense clasificar en tres categorías:

a) Marcos sobre os que existe un acordo sobre a súa situación actual entre os concellos e o Instituto Xeográfico Nacional: 1C=92L, 2C=93L, 3C=94L, 10C=101L, 16C=107L, 17C=108L, 23C=114L e 24C=115L

b) Marcos onde a proposta do Instituto Xeográfico Nacional coincide con só un dos concellos:

b.1) Marcos propostos por O Corgo cuxa localización define da proposta do Instituto Xeográfico Nacional:

-Marcos nº 4C=95L, nº 9C=100L, nº 11C=102L, nº 12C=103L, nº 13C=104L, nº 14C=105L, onde as diferenzas son de poucos metros e coincide na xeometría do trazado.

-Marcos nº 5C=96L: A proposta do técnico de O Corgo axústase a distancia das actas de 1890, secasí o Instituto Xeográfico rexeita esta proposta —que dista 49 m da proposta de Lánacara— en base a que as distancias entre os marcos non son determinantes, se non existe unha certeza sobre o ángulo que forman cada un dos tramos sucesivos desde o primeiro marco. Por outra banda, a comisión de Lánacara atopou un sumidoiro soterrado na antiga estrada de Castela de características iguais ás descritas na acta de 1890, e aínda que non descarta que puidese existir outro, parécelle pouco probable.

Sumidoiro dos tres ollos atopado pola comisión de Láncara (Veiga de Anzuelos, mojón nº 5C=96L)

- Marco nº 25C=116L: o Instituto rexeita a proposta de O Corgo, xa que na acta de 1890 a liña discorre de leste ao oeste e o ángulo anterior é obtuso.

b.2) Marcos propostos por Láncara que defiren da proposta do Instituto Xeográfico Nacional:

- Marco 15C=106L

c) Marcos que na actualidade non é posible localizalos e xeorreferenciarlos cos datos existentes nas actas do século XIX: nº 6 ao 9 (nº 97 ao 100 de Láncara) e os nº 7, 8, 19, 20, 21, e 22 (nº 98, 99, 110, 11, 112 e 113 de Láncara).

A proposta de O Corgo non cumpre cos ángulos ou dirección que marcan as actas do século XIX, e a de Láncara, se ben cumpre cos ángulos ou dirección, non cumpre coas distancias.

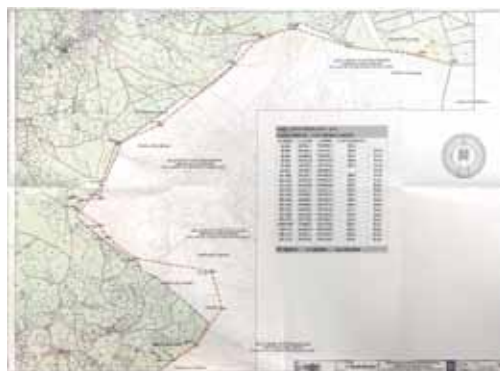
Tras dos correspondentes informes da Deputación Provincial de Lugo, a Comisión Galega de Delimitación Territorial aprobou, o 13 de xullo de 2017, por unanimidade o informe proposta da Dirección Xeral de Administración Local.

A Vicepresidencia e Consellería de Presidencia, Administracións e Xustiza, polo Decreto 113/2017, do 9 de novembro, resolve o procedemento de deslindamento entre os marcos nº 1 ao 25 de O Corgo (nº 92 ao 116 de Láncara), establecendo como liña límite xurisdiccional a que se recolle na acta levantada por ambos concellos o 19 de novembro de 1889, segundo a proposta realizada polo Instituto Xeográfico Nacional, antes descrita.

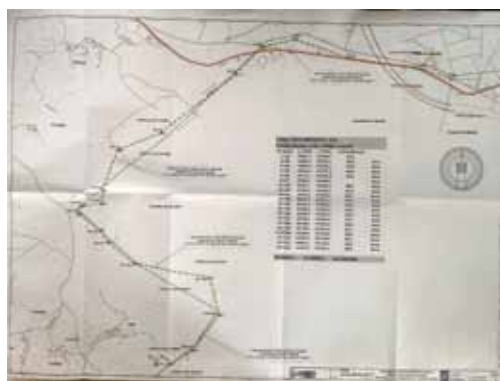
6.5 CONCLUSIÓN

Co deslinda realizado entre os marcos nº 1 (92L) ao 25 (116L) queda definitivamente aclarada a liña límite municipal e pode comprobarse que a cartografía do Catastro e da Xunta, a escala 1:5000, non se axustaban ao deslinda realizado de conformidade entrambos concellos no século XIX. Estas cartografías incluían no termo de Láncara as zonas onde xurdíu os conflitos comentados no apartado 5.

Nos planos seguintes pode compararse a liña límite municipal aprobada polo Decreto 113/2017, do 9 de novembro, da Xunta de Galicia, coa que figuraba no plano do Catastro e co plano da Xunta de Galicia, ambos a escala 1:5000.

Plano liña límite sobre cartografía catastral E1:5000

Plano liña límite sobre cartografía E1:5000

7 BIBLIOGRAFÍA

FARIÑA JAMARDO, José. *Os concellos galegos*.

ARQUIVO MUNICIPAL DO CORGO. *Libro I de Actas de 1840*. Caixa nº 75.

MIÑANO Y BEDOYA, Sebastián. *Diccionario geográfico-estadístico de España y Portugal*.

